

**КЫРГЫЗ КУРӨШ МЕЛДЕШИН ӨТКӨРҮҮ
ЭРЕЖЕСИ**

Кыргыз күрөш мелдешин өткөрүү эрежеси

I. Сүрөттөлүшү

Тарых барактарында жазылып калгандай, ар бир улут өзүнүн баатырларын, жоокерлерди жоортулдарга даярдоодо, чоң масштабдагы майрамдарды өткөрүүдө борбордук орунду улуттук күрөштүн түрлөрү түзгөн.

Уламыш жана тарыхый документалдык булактарга таянсак, көптөгөн балбандар тууралуу сөз кылынат. Ал эми күрөш улуттук маданияттын бир бөлүгү катары азыркы күнгө чейин сакталып келет.

«Кыргыз күрөш» - эң байыркы улуттук күрөштүн түрлөрүнүн бири. Спортчулар ак түстөгү кенен шымдарды кийишет, дененин үстүнкү бөлүгү жылаңач болот. Балбандар тегеректин ичинде бири-бирине карама-каршы туруп, атаандашынын белиндеги боону эки колу менен кармайт. Кармашуу учурунда боону бир колдоп кармоого уруксаат берилет. Таймаштыга атаандашын ыргытып чабуу менен мелдештин жеңүүчүсү аныкталат.

II. Мелдешти өткөрүү шарттары.

Мелдештер олимпиядалык система боюнча өткөрүлөт, сүрмө күрөш (бир утулуштан мелдештен четтетилет), финалга чыккан балбандарга утулгандар кайра III-орунга беттешет. Сүрмө күрөштө биринчи жана экинчи айланпада финалдык беттешүүнүн утулган спортчулары полуфиналда баштайт. Ар бир акыркы таймаштын жеңүүчүлөрү үчүнчү орунду, ал эми утулган балбан бешинчи орунду ээлейт.

Эгерде 5 кишиге чейин болсо айлампа түрүндө өтөт;

Кыргыз күрөш боюнча мелдештер 12x12 метр Атайын стандарт аянттагы килемдин үстүндөгү өткөрүлөт. Күрөш жүрүүчү айлананын диаметри 9 метр. Контролдук кызыл тилкенин туурасы 1 метр.

III. Күрөштүн башталышы.

Курду байлоо.

Мелдештин башында балбандар курларды байлашат. Биринчи килемге чакырылган балбан кызыл, экинчи чакырылган балбан – көк кур менен тыкыс байланылат.

V. Балбандардын турушу

Балбандар курун эки колдоп (колдору каршылашынын кыр арка тушунан өтпөш керек) белгиленген эки капталынан кармап , баштарын тийгизип, коюн-колтук алышып турган абалда калыстын ышкыруусу менен башталат.

Күрөш жүргүзүү убактысы 5 мунөт (таза).

IV. Балбандардын жаш курагы.

-чондор- 20 жаштан жогору. 17-19 жашар балбандардын чеберчилиги туура келсе, врачтын жана машыктыруучунун улуксаты менен чондор арасындагы мелдешке катыша алат.

- жаштар-18-19 жаш
- уландар-15-17 жаш.

V. Салмак түркүмдөрү.

чондор арасындагы балбандардын салмак түркүмдөрү:

- 55 кг, до 60 кг, до 66 кг, до 74 кг, до 84 кг, 96 кг чейин, 96 кг жогору.

VI. Калыстар тобу

- Башкы калыс;
- Башкы калыстын жардамчысы;
- Башкы катчы;
- Килем жетекчиси;
- арбитр (килем калысы);
- каптал калысы;
- Убакыт өлчөгүч-калыс;

VII. Балбандардын кийимдери жана тазалыгы.

Балбандардын кийимдери: Кенен ак түстүү шым, үстү жылаңач (торс). Балбандар килемге булгаары жумшак бут кийими менен чыгат (борцовка), Курлары көк, кызыл. Курлар киндик тушунда тыкыс байланат. балбандардын денелери жарасыз жана тырмактары алынган болууга тийиш.

Атайын федерация тарабынан бекитилген кийимсиз балбандар мелдешке киргизилбейт.

Мелдештерге баардык командалар өздөрүнүн балбан комплекткийимдери менен катыша алышат.

VIII. Балбандарды таразага тартуу.

Таразага тартуу мелдештен бир күн мурда өткөрүлөт. Мелдешке командалардын төрагасы жана машыктыруучунун расмий билдирүүсү (заявка) менен өткөрүлөт. Мелдештин жобосу боюнча көргөзүлгөн убакыттан кечиккендер таразага тартылууга киргизилбейт.

Балбандарды дарыгер кароодон өткөргөндөн кийин жүргүзүлөт, таразага тартуу мезгилинде чучукулак алынат. Таразага тартууну башкы калыс жана башкы катчы көзөмөл кылат.

Таразага тартууну жыйынтыктоодо башкы калыс менен башкы катчынын катышуусу менен болот.

IX. Таймаш өткөрүүнүн эрежелери.

Калыстын күрөштү баштоого берген белгисинен (ышкырыктан) кийин менен күрөш башталат.

Калыс балбандардын күрөшүнө көзөмөл жүргүзөт күрөшпөгөн балбанга биринчисине ооз эки эскертүү, дагы күрөш жүргүзбөсө күрөштү токтотуп экинчи эскертүү каршылашына 1 упай берилет.

Эгерде балбан үчүнчү жолу эскертүү, утулат.

Курдан бир колду чыгарып үстүнөн ашырып кармап ыкма колдонбосо 10 сек ичинде кайра карматылат.

Эки колу тең курдан чыккан балбанга айып, каршылашына 1 упай.

Эки балбан бирдей абалда жыгылса упай берилбейт.

Ыкма жасалган, күрөшүү тилкесинен чыккан учурда, эскертүү берилип, каршылашына 1 упай кошулат.

Күрөшүү тилкесинен атайын чыккан балбанга айып берилет жана күрөш токтотулат, балабандар борбордук айланага алып келинет.

Күрөш убагында балабандар кызыл тилкеден эки балбан тең сырткары жыгылса кайра ортодон кармашат. Ыкма жасалып балбан кызыл тилкенин үстүнө денесинин көпчүлүк бөлүгү, эки далысы менен жыгылса утулду деп эсептелинет.

Күрөшкөн балбандар күрөш убагында ортодогу калыс өзү айтмайынча курларын, боолорун байлашпайт жана дарыгерге кайрылбайт.

X. Ыкмаларды баалоо (Упай берүү).

Балбанга 2 упай берилет:

- эгерде каптал кырына жыгылса;
- эгерде денесинин көпчүлүк бөлүгү күрөш тилкесинен сырткары таза жыгылса.

Балбанга 1 упай берилет:

- эгерде атаандашы көмкөрөсүнөн түшсө;
- эгерде ыкма жасоо учурунда денесинин көпчүлүк бөлүгү күрөш тилкенин сыртына жыгылса;
- эгерде ыкма жасоо учурунда атаандашы жамбашка отурса.

XI. Айып берүү.

Айып төмөнкү учурларда берилет:

- эгерде курду байлоо учурунда балбан убакытты атайлап кармаса;
- эгерде килемден бир буту же толук бойдон (балбан) качып чыкса;
- эгерде курун тыгыз байлабай койсо жана атайын бошотсо;
- эгерде бир же эки колун жамбаш мучосунун алды жагынын такаса;
- эгерде пассивдүүлүгүн көрсөтсө, шамдагайлыгын көрсөтпөсө;
- эгерде күрөшүүгө кечиксе (бир мүнөткө чейин);
- эгерде эс алуу максатында курун жана кийимин шашылбай ондосо;
- эгерде каршылашына тыюу салынган ыкмаларды колдонсо.

XII. Мелдештен четтетүү.

Төмөнкү учурларда балбан мелдештен четтетилет:

- эгерде 1 - бир мүнөттөн узак мелдешке кечигип калса;
- Эгерде 2 - үч мүнөттөн көбүрөөк дарыгерге кайрылса;
- Эгерде 3 - үчүнчү жолу айып алганда.

XIII. Мелдештен чыгаруу (Дисквалификация).

Күрөшүү учурунда каршылашы менен, калыс менен чатакташа же мушташа (калыстардын чечими менен аныкталат) ошол мелдештен четтетилет, күрөшүү укугунан 3 жылга четтетилет.

XIV. Жеништин түрлөрү

- Таза жениш
- Упай менен

- Эки балбандын упайлары тең аяктаса балбандардын акыркы упай алган жеңүүчү болот.
- Үч айып алган балбан күрөштөн четтетилет.
- Упайлардын айырмасы 8 болсо таза жэнишке ээ болот.
- Эки балбандын оозеки эскертуусу болсо, акыркы эскертуу алган утулат.

